

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto asiassa KAA 1/2019 vp Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen

Tarkasteltavana olevassa kansalaisaloitteessa esitetään lainvalmisteluun ryhtymistä tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltämiseksi. Aloitteessa esitetään laadittavaksi silpomisen kieltävä oma laki, joka kattaa myös ulkomailla tehtyt silpomiset. Aloitteen mukaan silpomisen kieltävä erillislaki vahvistaisi viestiä siitä, että käytäntöä ei virallisesti hyväksytä Suomessa, toimisi selkeämpänä työkaluna niille tahoille, jotka tekevät ehkäisevää työtä ja toimisi ajurina asennemuutostyölle.

Nykyylainsäädännön mukaan naisen sukuelinten silpominen on Suomessa rangaistavaa pahoinpitelyrikoksena – todennäköisimmin törkeänä pahoinpitelynä (RL 21:6). Törkeän pahoinpitelyn yritys on rangaistavaa samoin kuin törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu (RL 21:6 a). Osallisuus pahoinpitelyrikokseen tulee rangaistavaksi rikoslain 5 luvun osallisuussäännösten mukaisesti. Suomen kansalaisen tai Suomessa pysyvästi asuvan henkilön ulkomailla tekemät silpomisteot ovat tekopaikan lainsäädännöstä riippumatta rangaistavia Suomessa (RL 1:11.2:n 8 kohta).

Tarpeesta säätää naisen sukuelinten silpomista koskeva erilliskriminalisointi keskusteltiin Suomessa naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (Istanbulin sopimus, SopS 53/2015) kansallisen voimaansaattamisen yhteydessä. Naisen sukuelinten silpomisen rangaistavuudesta määrätään sopimuksen 38 artiklassa:

Osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet varmistaakseen, että seuraavat tahalliset menettelyt säädetään rangaistaviksi:

- a. naisen isojen häpyhuulten tai häpykielen täydellinen tai osittainen poistaminen leikkaamalla, faraoninen ympärileikkaus tai muu silpominen;
- b. naisen pakottaminen tai järjestäminen alistumaan johonkin a alakohdassa mainittuun tekoon;
- c. tytön kehottaminen, pakottaminen tai järjestäminen alistumaan johonkin a alakohdassa mainittuun tekoon.

Sopimuksen voimaansaattamisen yhteydessä annetussa hallituksen esityksessä lähdettiin siitä, ettei tämän määräyksen voimaansaattaminen edellyttänyt lainsäädäntömuutoksia (HE 155/2014 vp). Monissa sopimuksen voimaansaattamista valmistelleen työryhmän mietinnöistä annetuissa lausunnoissa sen sijaan esitettiin tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen kriminalisointia omana rikoksenaan (Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamista valmistelleen työryhmän mietintö, lausuntotiivistelmä).

Sittemmin myös lakivaliokunta on seksuaalirikossäännösten uudistamisen yhteydessä antamassaan mietinnössä LaVM 24/2018 vp todennut, että erillisen tyttöjen sukuelinten silpomista koskevan säännöksen säätämistä tulisi selvittää.

Istanbulin sopimuksen valvontaryhmä GREVIO on antanut Suomea koskevan raporttinsa syyskuussa 2019 (GREVIO, Baseline Evaluation Report, Finland). Raportissaan GREVIO toteaa, että vaikka Suomessa ei ole naisten sukuelinten silpomista koskevaa erilliskriminalisointia,

vallitsee yksimielisyys siitä, että tällainen toiminta kuuluu (törkeää) pahoinpitelyä koskevan säännöksen alaan. GREVIO kuitenkin kiinnittää raportissaan huomiota siihen, että 38 artiklan c-alakohta edellyttää tyttöön kohdistuvan kehottamisen, pakottamisen tai järjestämisen kriminalisointia myös silloin, kun esimerkiksi perheen tai yhteisön jäsenet kehottavat, pakottavat tai järjestävät tytön alistumaan silpomiseen, mutta eivät osallistu aktiivisesti toimenpiteen järjestämiseen. Suosituksissaan GREVIO rohkaiseekin Suomen viranomaisia kriminalisoimaan 38 artiklan c kohdassa tarkoitetun toiminnan eli tytön tahallisen kehottamisen, pakottamisen tai järjestämisen alistumaan artiklan a-kohdassa tarkoitettuun tekoon.

Tarkasteltavana olevassa kansalaisaloitteessa viitataan Ruotsin naisten sukuelinten silpomista koskevaan erillislakiin lag (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor. Jos Suomessa päädyttäisiin vastaavaan erillissääntelyyn, sitä ei olisi perusteltua säätää omaksi laikseen vaan rikoslain säännökseksi/säännöksiksi, sillä Suomessa vankeusuhkaiset rikossäännökset on keskitetty rikoslakiin.

Kansalaisaloitteessa esitetty Ruotsin esimerkin mukainen erillissääntely ei laajentaisi rangaistavuuden alaa Suomessa. Rangaistavuuden alassa ei näin ollen ole aukkoa, jonka esitetyn kaltainen lainmuutos tukkisi. Esitetyn kaltainen lainmuutos johtaisikin ainakin osin keskenään päällekkäisten rikossäännösten omaksumiseen ja konkurrenssikysymyksiin, jotka pitäisi lainsäädäntöprosessin yhteydessä ratkaista. Sukuelinten silpomista koskevan erilliskriminalisoinnin tarvetta on kuitenkin perusteltua selvittää, sillä erilliskriminalisointi vahvistaisi naisten sukuelinten silpomisen kieltoa ja viestisi aiempaa näkyvämmiin tällaisen toiminnan rangaistavasta luonteesta. Erilliskriminalisointi on perusteltavissa myös oikeushyvien suojelun näkökulmasta, sillä pahoinpitelysääntely ei täysin kata sitä seksuaalisen koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden loukkausta joka sukuelinten silpomistekoon sisältyy. Samassa yhteydessä voitaisiin pohdittavaksi ottaa myös GREVION esiin nostama tarve kriminalisoida myös sellainen tyttöön kohdistuva kehottaminen, pakottaminen tai järjestäminen, jossa ei ole kyse osallisuudesta pahoinpitelyrikokseen.

Rovaniemellä 26.11.2019

Minna Kimpimäki
Rikosoikeuden professori, Lapin yliopisto